

ขึ้นปีใหม่

อยู่ในแดนเกษม ด้วยใจเปรมปราโมทย์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

สาส์นส่งความสุข พุทธศก ๒๕๖๘

ถึง.....

จาก.....

ขึ้นปีใหม่

อยู่ในแดนเกษม ด้วยใจเปรมปราโมทย์

© สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ — พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ๓๐,๐๐๐ เล่ม

- มุลินธิชาติภูมิ ป. อ. ปยุตฺโต

มุลินธิบรรจงสนิท - สหปฏิบัติฯ

และคณะโยมศรัทธา

ถอดบันทึกโดย:

กนกวรรณ วงษ์มณี, ปุณนภา รักชาวงษ์, ปัญจพล จิตตินันท์

แบบปก: ปัญจพล จิตตินันท์

พิมพ์ที่:

อนุโมทนา

ในมงคลสมัยขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๘ นี้ มูลนิธิชาติภูมิ ป. อ. ปยุตโต และ มูลนิธิบรรจงสนิท – สหปฏิบัติฯ พร้อมด้วย คณะโยมศรัทธา มีความปรารถนาดี ตั้งจิตคิดหมายจะอวยชัยให้พร แก่บรรดาญาติมิตรและมวลประชาชน ได้ขอจัดพิมพ์หนังสือ *ขึ้นปีใหม่ อยู่ในแดนเกษม ด้วยใจเปรมปราโมทย์* เพื่อแจกมอบให้เป็นศาสนแห่งธรรมจากน้ำใจไมตรี เป็นพรแห่งเมตตาที่จะแสดงความรักความปรารถนาดี ในศรีศุภวารสำคัญ แห่งการก้าวขึ้นสู่ศกใหม่นั้น

การพิมพ์หนังสือแจกมอบเป็นธรรมทานในมงคลวารนี้เป็น การอวยพรอย่างประเสริฐ แก่ญาติมิตรและมวลประชาชน ด้วยพรแห่งธรรม อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สุขที่แท้จริงและยั่งยืน แก่ชีวิตและสังคม

ขออนุโมทนาสมานฉันท์ อันพร้อมด้วยน้ำใจไมตรี ของ มูลนิธิชาติภูมิ ป. อ. ปยุตโต และ มูลนิธิบรรจงสนิท – สหปฏิบัติฯ พร้อมด้วย คณะโยมศรัทธา ที่ได้บำเพ็ญธรรมทานบุญกิริยาแห่งการให้ธรรมให้ปัญญาแก่ประชาชนในมงคลวารสำคัญนี้

ขอกุศลจรรยาที่บำเพ็ญ จงสัมฤทธิ์ผลอำนวยพร ทั้งแก่ท่านผู้บำเพ็ญธรรมทาน และแก่ญาติมิตร ตลอดจนมวลประชาชน ให้เจริญอกงามไพบูลย์ด้วยปีติปราโมทย์ในธรรม มีความสุขสดใส ตลอดปีใหม่ที่มาถึงนี้ และทุกวันเวลาตลอดจิรกาลในเบื้องหน้าสืบไป

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตโต)

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

สารบัญ

อนุโมทนา	ก
ขึ้นปีใหม่ อยู่ในแดนเกษม ด้วยใจเปรมปราโมทย์	๑
มีเมตตา จึงได้มาเยี่ยมเยือน	๑
โยมมาเยี่ยมเยือน	
พระก็อวยชัยให้พร	๕
ถ้าความเกษมมา	
ปราโมทย์ก็แน่ว่าจะมี	๙
นายมฆะ นักทำบุญ	
ปรากฏตัวตั้งแต่รัชกาลที่ ๑	๑๑
รู้จักความอยากให้ชัด	
ทั้งอย่างร้าย และอย่างดี	๑๔

ฉบับพิเศษ

อยู่ในแดนเกษม ด้วยใจเปรมปราโมทย์*

มีเมตตา จึงได้มาเยี่ยมเยือน

ท่านนายอำเภอแจ้งว่าจะมาตั้งนานแล้ว อาตมามีโรคอาพาธ ต้องขอเลื่อนมาเรื่อยๆ เกือบปีแล้ว ท่านไม่ทิ้งเรื่อง ก็ยังมา ท่านเป็นศูนย์กลาง เป็นที่รวม เป็นที่ชุมนุม ทำให้ท่านผู้ใหญ่ทั้งหลายพร้อมใจกันมา ขออนุโมทนาท่านมาก

โยมมากันแล้ว ก็ต้องอวยชัยให้พร เพราะว่าท่านมีน้ำใจมาเยี่ยมเยือน เรียกอย่างภาษาพระว่า วันนี้โยมมีเมตตาจะมาเยี่ยม

โยมอาจจะแปลกใจว่า เอ๊ะ.. ทำไมว่าโยมมีเมตตาแก่พระ

นี่คือภาษาไทยเพี้ยนไปแล้ว คำพระว่าเมตตา แล้วก็กรุณา มุทิตา อุเบกขา ๔ ข้อ เรียกว่าพรหมวิหาร เป็นธรรมที่ทุกคนพึงมีต่อกัน ไม่ใช่ว่าแบบไทยที่กลายเป็นธรรมของผู้ใหญ่ต่อผู้น้อย แต่หมายถึงว่าให้ทุกคนมีจิตใจกว้างใหญ่ดูแลไปทั่วทั้งหมดทั้งสิ้น

ที่จริงนั้น ลูกก็ต้องมีเมตตาต่อคุณพ่อคุณแม่ อยากให้คุณพ่อคุณแม่มีความสุข ลูกไม่ควรอยากให้คุณพ่อคุณแม่มีความสุขหรือเมตตา ก็คือน้ำใจที่ปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข

* สัมโมทนียกถา ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต) ในโอกาสที่ผู้ใหญ่ ผู้นำผู้บริหาร อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี มาเยี่ยมมนัสการ ณ ที่พักพื้นพระอาพาธ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๗

แล้วถ้าใครทุกข์ เราก็มีกรุณา อยากให้เขาพ้นทุกข์พ้นภัย หายเจ็บหายไข้ ทุกคนต้องมีต่อกันทั้งนั้นแหละ ลูกหลานก็ต้องมี เมตตา มีกรุณาต่อคุณพ่อคุณแม่คุณปู่คุณย่าคุณตาคุณยาย อยากให้ท่านแข็งแรงสุขภาพดี ไม่มีโรคภัย ให้ท่านยิ้มได้ทุกเวลา

จะเห็นได้ชัดเลยในหลักใหญ่ๆ คือหลักการทำหน้าที่ต่อกัน ในสังคม ที่พระเรียกว่าทิส ๖ ในหลักทิส ๖ นั้น ทิสสุดท้าย เรียกว่า อุบริมทิส หมายถึงพระสงฆ์ ท่านให้ญาติโยมประชาชน มีหลักปฏิบัติต่อพระสงฆ์ รู้ว่าควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์อย่างไร ขึ้น ๓ ข้อแรก ก็บอกว่า ญาติโยมจะปฏิบัติต่อพระสงฆ์ คือ

๑. เมตตาณะ กายะกัมเมนะ จะทำอะไร ก็ทำด้วยเมตตา
๒. เมตตาณะ วจิกัมเมนะ จะพูดอะไร ก็พูดด้วยเมตตา
๓. เมตตาณะ มโนกัมเมนะ จะคิดอะไร ก็คิดด้วยเมตตา

นี่ก็หมายความว่า โยมต้องมีเมตตาต่อพระสงฆ์ กลายเป็นหน้าที่ของโยมต่อพระเลย แล้วพระสงฆ์มีหน้าที่อะไรต่อโยม คราวนี้ ท่านไม่พูดถึงเมตตา แต่ท่านว่า ยกมาแค่ ๒ ข้อ

๑. ปาปา นิวาเรติ ห้ามปรามจากบาป คือให้พ้นจากความชั่ว
๒. กัลยาณนิเวเสติ ให้อยู่ในความดีงาม ในบุญกุศล

กลายเป็นว่า ในหน้าที่ของพระต่อโยม ท่านไม่พูดถึงเมตตา แต่ที่จริงก็คือ พระต้องมีเมตตาประจำใจอยู่แล้ว แต่สำหรับโยมนั้น บอกชัดให้มีเมตตาต่อพระสงฆ์

เพราะฉะนั้น จะต้องแก้ไข ในภาษาไทยนี้ คำพระที่เป็น ศัพท์ธรรมะ เพี้ยนความหมายกันไปมากมายแล้ว

เริ่มด้วยหลักใหญ่ๆ ที่เอามาพูดจรรู้จักกันทั่วไป คือชุดพรหมวิหารสี่แหละ ว่ากันในด้านที่พ่อแม่ต้องมีต่อลูกก่อน ๔ ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

พูดกันไปทั่วว่าพ่อแม่มีพระคุณที่ได้เลี้ยงดูลูก จะให้ชัดต้องพูดว่าเลี้ยง-ดู แล้วก็ถามว่าได้ทำครบทั้งเลี้ยงและดูหรือเปล่า?

“เลี้ยง” เท่ากับ ๓ ข้อแรก: เมตตา กรุณา มุทิตา คือ

๑. เมตตา - รักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข แล้วก็เลี้ยงให้ลูกอยู่ดีกินดี เขาอยากมีอยากได้อะไร ก็ทำให้ หามาให้

๒. กรุณา - ไหวหวั่นพรั่นใจนิ่งอยู่ไม่ได้ อยากช่วยอยากแก้ไข ให้เขาหายป่วยไข้ ให้พ้นไปจากทุกข์ภัยความเดือดร้อนทุกอย่าง

๓. มุทิตา - พลอยดีใจได้ปลื้มเมื่อเห็นลูกเจริญงอกงาม เช่นสอบได้คะแนนดี ได้เลื่อนชั้นเลื่อนชั้นสูงขึ้นไป หนุนเต็มที

สามข้อแรก คือ เมตตา กรุณา มุทิตา ที่ว่ามานี้ เป็นเรื่องของจิตใจที่รัก แล้วก็คล้อยตามไป เป็นด้านเลี้ยง

คู่ไปกับเลี้ยง ก็คือดู เมื่อเลี้ยงลูก ก็ต้องดูเขาไปด้วย นี่คือข้อที่

๔. อุเบกขา แปลว่า ฝ้าดู เหยดู หมายความว่า มีใจเป็นกลาง ดูให้เห็นชัด ให้เห็นตรง จะเห็นชัด เห็นตรงได้ ก็ต้องมีปัญญาด้วย ข้ออุเบกขานี้ จึงไม่อยู่แค่ใจ ที่รักใคร่หวังดี แต่ข้อนี้ขึ้นไปถึงปัญญา

ที่นี้ ใจที่อุเบกขา เหยเป็นกลาง ไม่เอนเอียง ไม่เข้าข้าง นั้น ปัญญาที่พิจารณาพิจารณาองดู ก็เห็นชัด เห็นตรง ไม่ใช่ว่าใจรักแล้ว เขาทำอะไรอย่างไร ก็ว่าดีไปหมด เอาแต่เข้าข้างหรือคอยตามใจ จนลูกเสียคน ต้องดู ต้องรู้จัก ต้องเข้าใจเขาให้ชัดให้ตรงด้วย

ใจที่อุเบกขา ให้อปัญญาผู้จักเข้าใจลูกว่าเป็นอย่างไร เช่น

- จะได้เห็นว่ ลูกเรานี้ หลานเรานี้ ถนนทางไหน จะไปดีได้
ในด้านใด ควรจะเสริมจะหนุนอย่างไร

- เขามีจุดอ่อน ข้อย่อยอ่อน อะไรขาด อะไรเกิน เช่นพฤติกรรม
กรรมเคยชินอะไรที่ไม่ดีไม่งาม ในอากัปกิริยา ตั้งแต่เดิน
เหิน พุดจา ที่ควรจะปรับจะแก้ ทำให้งามสง่าน่าชื่นชม ฯลฯ

ที่ตีมาก จะทำให้ลูกกับพ่อแม่ได้ร่วมใจใกล้ชิดสนิทกัน ก็
คือการดูให้เขาทำ การเลี้ยงดูลูกนั้น ไม่ใช่แค่ทำให้เขาอยู่ดีมีกินมี
ใช้แล้วเติบโตขึ้นไปเท่านั้น แต่จะ让他เจริญเติบโตจริงแท้ ก็คือ
ให้เขาได้ฝึกคิดฝึกพูดฝึกทำอะไรๆ ให้รู้เข้าใจทำได้ทำเป็น พร้อม
ที่จะดูแลรับผิดชอบตัวเอง และไปดำเนินชีวิตในโลกในสังคม
ก้าวหน้าได้อย่างดีด้วย อันนี้แหละสำคัญ เขามีอะไรที่ควรฝึก
ทำให้เป็น เราก็ดูให้เขาฝึกให้เขาทำ อย่าไปทำให้เขาหมด ต้องดู
ให้เขาหัดให้เขาทำ ทำไปด้วยกันบ้าง ให้เขาทำโดยพ่อแม่คอย
แนะนำเป็นที่ปรึกษาบ้าง ให้ลูกพร้อมที่จะไปอยู่ไปเจริญในโลก
ในสังคม อย่างน้อยรับผิดชอบตัวเองได้ ถ้าพ่อแม่มีปัญญาดี
และรู้จักอุเบกขาอย่างนี้ ก็จะเลี้ยงลูกได้เจริญองงามมาก

เป็นอันว่า ด้วย ๓ ข้อแรก คือ เมตตา กรุณา มุทิตา พ่อแม่
ก็เลี้ยงลูกอย่างดี บำรุงให้เขาเติบโต ให้เขาเป็นอยู่ดีมีความสุข
แล้วด้วยข้อ ๔ อุเบกขา ก็ดูแลพินิจไป เขามีจุดเสียจุดอ่อนอะไร
จะได้แก้ไข หย่อนพระองค์อะไร ก็จะได้เสริมเติม ให้เขาได้ฝึกตัว ได้
พัฒนา มีชีวิตที่พร้อมจะก้าวหน้าองงามไปได้อย่างดี

เอาละ ใน ๓ ข้อแรก ทำให้เขา เลี้ยงเขา แต่ในข้อ ๔ พ่อแม่
ดูให้เขาทำ มีอะไรที่ลูกควรทำได้ทำเป็น ก็ให้เขามีโอกาสฝึกฝน
พัฒนารับผิดชอบตัวเอง

คนไทยเรานี้ อุเบกขาหายไป ไม่รู้ว่าอุเบกขาคืออะไร เอา
แต่เมตตาที่จะรักที่จะตามใจเอาใจ จนลูกทำอะไรไม่เป็น
รับผิดชอบตัวเองไม่ได้ กลายเป็นเสียคนไปก็มี เพราะฉะนั้น ต้อง
เอาอุเบกขามาคุมท้ายไว้ จะได้มองด้วยปัญญา ที่ดูให้เห็นชัด
เห็นตรง แล้วการแก้ปัญหา และการพัฒนา ก็จะมาได้จริง

อาตมาบอกว่า โยมทั้งหลายมีเมตตามาเยื่อมเยื่อน แล้ว
กลายเป็นว่า ได้พูดเสียยืดยาวให้เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ชาว
สังคมไทยจะต้องรู้เข้าใจความหมายของธรรมเช่นอย่างเมตตา
นั้น ให้ถูกต้อง อย่าปล่อยให้เพี้ยนจนผิดไกลออกไปทุกที

โยมมาเยื่อมเยื่อน พระก็อวยชัยให้พร

โยมทั้งหลายมากันในวันนี้ มีท่านนายอำเภอเป็น
แกนกลางของถิ่น ได้นัดหมายมากันมากหลายท่าน ทีนี้ เมื่อท่าน
มีเมตตามาแล้ว อาตมาเป็นพระ ก็เหมือนกับมีหน้าที่ให้พร

คราวนี้จะให้พรอะไรดี ตามปกติทั่วไป พระก็ขอให้โยมได้
อายุ วรรณะ สุขะ พละ เรียกว่าจตุรพิธพร คือพร ๔ อย่าง ซึ่งเป็น
คำสรุปลงท้าย แต่ก่อนจะลงท้าย ก็อาจจะให้พรยาวๆ บางทีก็มี
คาถาภาษาบาลีนำหน้า สั้นบ้าง ยาวบ้าง

วันนี้ พรที่อาตมาเลือกให้ เป็นคาถาสั้นๆ ไม่ถึงคาถาด้วย
แค่ครึ่งคาถาเท่านั้นเอง และจำง่ายด้วย ว่าเป็นภาษาบาลี ดังนี้

ปาโมซุซพหุลา โหถ เขมฺ ปตเถถ ภิกขโว*
 ภิกขุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเป็นผู้มากด้วย
 ปราโมทย์ พึงปรารถนาความเกษมเถิด

เวลานี้ ที่ว่าโลกเจริญมากนั้น ควรเอาคานานี้มาพูดมา
 บอกกันบ่อยๆ ตามเรื่องเดิมนั้น อันนี้เป็นคานาที่พระพุทธเจ้า
 ตรัสแก่พระ แต่เป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา ใช้ได้แก่ทุก
 คน จึงขอให้เข้าใจว่าใช้แกโยมด้วย

ในคานานี้ มีคำที่เป็นธรรมสำคัญ ๒ อย่าง คือ ปราโมทย์
 กับความเกษม เป็นคำที่ดั่งามน่าฟัง ซึ่งเป็นทั้งพร และเป็นการ
 ปฏิบัติธรรม พร้อมไปด้วยกันในตัว แคได้ยินก็ชื่นใจแล้ว บอกให้
 มีปราโมทย์มากๆ และอยากทำให้มีความเกษม นี่คือไม่ใช่แค่รับ
 พร แต่ให้เอาไปทำเอาไปปฏิบัติด้วย แล้วจะเป็นประโยชน์ ทั้งแก่
 ตนเอง แก่ชีวิต แก่ครอบครัว แก่ถิ่น แก่ชุมชน แก่สังคมประเทศชาติ
 ตลอดไปทั้งโลก ดีไปหมด

ข้อแรกว่า จงเป็นผู้มากด้วยปราโมทย์ คือให้มีปราโมทย์อยู่
 ประจำเป็นพื้นใจ ปราโมทย์คือสภาพจิตใจ ที่ร่าเริง เบิกบาน สด
 ชื่น ผ่องใส ปลอดโปร่ง โล่งสบาย เมื่อใจปราโมทย์ ชื่นบาน
 สดใส ร่าเริง ก็ไม่มีความขุ่นมัว ไม่เศร้าหมอง ความอึดอัดคับข้อง
 ความเครียด หงุดหงิด กระทบกระวายเป็น ความฟุ้งซ่าน ความ
 ซึมเศร้า เหนงาหงอย เหี่ยวแห้ง อะไรๆ ที่ไม่ดี ไม่มีทั้งนั้น ตัวย้ายๆ
 เข้ามาไม่ได้ ใจปราโมทย์นี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ทุกคนมีไว้ใน
 ใจเป็นประจำ เป็นพื้นใจเลยทีเดียว

* ม.ฐ. ๑๒/๓๙๑/๔๒๑ (ปาโมซุซพหุลา ในพระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ เป็น ปามุซุซพหุลา)

ถ้าจะมีความหงุดหงิด ซัดใจ เคืองชุ่น วุ่นวาย หมองมัว ไม่สบายใจอะไรขึ้นมา ก็ให้สติบอกเลยว่า ผิดแล้ว ไม่เอา พระพุทธเจ้าสอนไว้ให้เรามีปราโมทย์ เราต้องรักษาใจไว้ให้อยู่กับปราโมทย์นั้น ใจมีปราโมทย์ เป็นการปฏิบัติธรรมขั้นพื้นฐาน

ผู้ที่คิดที่พูดว่าจะปฏิบัติธรรม (ที่จริง ทุกคนต้องปฏิบัติธรรมทั้งนั้น) หรือบอกว่าตัวปฏิบัติธรรม ต้องรู้จักปราโมทย์นี้ และทำให้มันเกิดมันมีขึ้นมา จะว่ามันเป็นก้าวแรกของจิตใจที่เดินหน้าไปในการปฏิบัติธรรม ก็ได้ ดังพระพุทธดำรัสว่า (ส.ม.๑๙/๑๖๐๒/๕๐๑)

เมื่อขริยสาวกนั้นเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่อย่างนี้ ก็เกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์แล้ว ก็เกิดปีติ เมื่อมีใจปีติ ใจกายก็ผ่อนคลายรื่นสบาย (ปัสสัทธิ) ผู้ที่มีใจกายผ่อนคลาย ก็ได้เสวยสุข เมื่อมีความสุข จิตก็เป็นสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิ ธรรมทั้งหลายก็ปรากฏ...

นี่คือ มีใจปราโมทย์เท่านั้น แต่พอปราโมทย์มาแล้ว อีก ๔ อย่างตามมาด้วยเป็นชุดเลย รวมเป็น ๕ คือ

๑. ปราโมทย์ ความร่าเริงเบิกบาน โปร่งโล่งแจ่มใส
๒. ปีติ ความอิ่มใจ ปลื้มใจ
๓. ปัสสัทธิ ความผ่อนคลาย เรียบรื่นกายใจ ไม่เครียด
๔. สุข ความจำชื่นรื่นใจ
๕. สมาธิ ความมีใจมั่นแน่ว จิตอยู่ตัวมั่นสนิท

ธรรมชุด-๕ นี้ พระพุทธเจ้าตรัสบ่อยมาก (ในพระไตรปิฎกนับได้เกิน ๕๐ แห่ง) หลายคนอยากมีสมาธิ ก็อย่าลืมมีปราโมทย์เป็นพื้นใจนำไว้

ถ้าใจไม่ดี ไม่สบาย วุ่นวาย หงุดหงิด เครียด กลุ้มใจ เป็นต้น ก็มีอาการออกมาทางร่างกายด้วย ตั้งแต่สมองทำงานหนัก กินพลังงานมาก ทำให้ชีวิตร่างกายทรุดโทรม บางทีเหนื่อยล้าทั้งที่ไม่ได้ทำอะไร

ตรงข้ามกับปราโมทย์ ที่เป็นความปลอดโปร่งผ่องใส มีผลออกมาทางร่างกาย อย่างที่พูดว่าสมองโปร่งโล่ง หน้าตาก็อึมเิบสดใส ไม่ค่อยจะแก่ หรือยากที่จะแก่ สภาพจิตที่ปราโมทย์จึงเป็นต้นทางและให้กำลังแก่การพัฒนาจิตใจ เช่นจะทำให้มีความสุข ให้เกิดสมาธิ และคุณธรรมความดีทั้งหลาย

ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ จิตใจเป็นที่ทำงาน เป็นที่พัฒนาของปัญญา ถ้าจิตใจไม่ปลอดโปร่ง เครียด ชุ่นข้องหมองมัว หรือฟุ้งซ่านวุ่นวาย ความคิด การพินิจพิจารณาต่างๆ ก็ไม่แล่นไม่คล่อง ปัญญาทำงานยาก ทางพระเรียกว่าจิตไม่กัมมณีย์ แปลว่าไม่เหมาะแก่การไช้งาน แต่ถ้าในใจมีปราโมทย์ปลอดโปร่งโล่งเบา ปัญญาก็ทำงานได้คล่องเลย

เอาละ เป็นอันว่า ให้มีปราโมทย์เป็นพื้นใจนำไปก่อน อย่างที่ว่าใครจะปฏิบัติธรรม หรือทำการสร้างสรรค์อะไรๆ ก็ให้มีปราโมทย์ประเดิมไว้ ถ้าไม่มีปราโมทย์ ก็เจริญในกรรม และงอกงามในธรรม ได้ยาก จึงขอให้มีปราโมทย์ประจำเป็นพื้นใจ ให้โล่งคล่องข้างใน แล้วออกมาโล่งคล่องข้างนอกทั่วไปด้วย

ถ้าความเกษมมา ปราโมทย์ก็แน่ว่าจะมี

ต่อจากปราโมทย์ที่ท่านให้มีมากๆ หรือให้มีเป็นประจำแล้ว ก็มาถึงหลักปฏิบัติที่ ๒ ซึ่งบอกว่า “พึงปรารถนาความเกษมเถิด”

ปรารถนา ก็คือต้องการ อยากให้มีโดยทำให้เป็นอย่างนั้นๆ ขึ้นมา ในที่นี้ ปรารถนาความเกษม ก็คืออยากทำให้เกิดให้มีให้ เป็นความเกษมขึ้นมา

ความเกษมคืออะไร ความเกษมแปลง่ายๆ ก็คือความ มั่นคง ปลอดภัย ไร้กังวล ชีวิตของเราต้องทำให้เกษม ให้พ้นไป จากข้อเสียหายและภัยอันตรายทั้งปวง ทำให้มีความปลอดภัย ไปร่ง ไล่ใจโดยสมบูรณ์ ซึ่งเข้ากันกับปราโมทย์ คือพอเข้าถึงภาวะ แห่งความเกษมปลอดภัยพ้นภัยไร้กังวล จิตใจก็โปร่งโล่งแจ่มใส เบิกบานได้ มั่นรับกัน และข้างนอกกว้างออกไป ที่อยู่อาศัย พื้นดิน ดินแดน จนถึงทั้งโลก ก็ควรทำให้เป็นแดนเกษมทั่วทั้งหมด แม้ว่าที่ จะทำโลกให้เป็นแดนเกษมนั้น คงไม่เห็นความหวัง เพราะความ เจริญของมนุษย์ ที่เรียกอย่างงามว่าอารยธรรม ดูเหมือนว่ามีแต่ จะทำให้โลกห่างไกลจากความเป็นแดนเกษมออกไปทุกที

ที่เป็นแกน เป็นฐาน ก็คือในใจของคนนี้แหละ ต้องปรารถนา ความเกษม ต้องทำให้เกษม ให้ปลอดภัยไร้ทุกข์ ภัยในตัวคนก็คือ กิเลส ไม่ว่าจะ เป็น โภคะ โภช หลง ความหงุดหงิด ชัดเคือง ว่าวุ่น ชุมนมัว แค้นเคือง เหงาหงอย หดหู่ โศกเศร้า ภาระวนกระวาย อะไรๆ ที่ร้ายๆ มันเป็นตัวก่อกวน เป็นความไม่เกษมทั้งนั้น จะต้องปลด เปลื้องจิตใจให้ปลอดภัยพ้นไปจากสภาพเหล่านี้ จะได้โปร่งโล่ง พ้น ภัย ไม่มีอะไรกวน แล้วก็จะเบิกบานผ่องใส มีความสุขที่ยั่งยืน

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราปรารถนาความเกษม คือปรารถนาจะทำความเกษมให้เกิดให้มีขึ้น ไม่ใช่ปรารถนาลอยๆ ไม่ใช่แค่อยากได้อะไรก็อยากมีความเกษม อยากเอาความเกษมมาเป็นของตัวเอง อยากได้อะไรก็มี แต่ไม่ทำไม่ปฏิบัติ เป็นความอยากที่ผิด

ที่ท่านสอนนั้น คือให้อะไรทำให้เกิดให้เกิดมีความเกษม อยากทำความเกษมให้เป็นจริงมีจริงขึ้นมา นี่คือต้องมีความปรารถนา คืออยากจะทำให้มันมีขึ้น

ความอยากทำให้สภาพที่ดิ่งงามเกิดขึ้นนี้ ทางพระเรียกว่า **ฉันทะ** เป็นธรรมข้อสำคัญ เริ่มต้น ฉันทะ คือยินดีพอใจรักความดีงาม อยากทำให้เกิดให้เกิดมีความสะอาดเรียบร้อยหมดจดสดใส เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ภาวะที่ดิ่งงามเกื้อกูลอย่างนี้ เรียกสั้นๆ ก็คือบุญ

ทำบุญคืออะไร? ก็คือทำให้เป็นให้มีสภาพที่ดิ่งงาม เกื้อกูล เป็นคุณ เป็นประโยชน์ ตรงข้ามกับการทำให้เสียหาย หรือเบียดเบียน แต่พูดกันไปพูดกันมา บุญกลายเป็นคำคลุมเครือ หรือถึงกับเพี้ยนความหมาย เช่นพูดว่าทำบุญ หลายคนก็คิดว่าทำบุญ คือเอาของไปถวายพระ ไม่นึกไม่คิดไม่เข้าใจว่าทำบ้านเรือนให้สะอาด เพื่อให้คนเป็นอยู่ดี ก็เป็นการทำบุญ ปลูกต้นไม้ใหญ่ให้คนสัตว์พักอาศัยได้ร่มเงา ก็ทำบุญ ชุบน้ำรดน้ำสระน้ำให้คนสัตว์มีน้ำกินน้ำใช้ ก็ทำบุญ ในหลวง ร. ๙ ทรงทำบุญเหล่านี้มากมายหลายสิบปี คนไทยตั้งแต่โบราณ ชาวพุทธเก่าๆ อย่างพระเจ้าอโศกมหาราช เขาจริงเอาจังกับการทำบุญที่ขอเรียกว่าขั้นพื้นฐานเหล่านี้ น่าจะสืบค้นเรื่องเก่ากันดู เท่าที่เห็นหลักฐาน คนไทยรู้เข้าใจหรือนิยมการทำบุญแบบนี้ ตั้งแต่ ร. ๑ ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์

นายมฆะ นักทำบุญ ปราบกฏตัวตั้งแต่รัชกาลที่ ๑

ในหลวงรัชกาลที่ ๑ ทรงตั้งกรุงเทพฯ มีนามว่ารัตนโกสินทร์ เป็นเมืองพระอินทร์ ซึ่ง “สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์” (อันทำว สักกเทวราชประธาน พระวิษณุกรรมรังสรรค์) แล้วพระอินทร์มา จากไหน พระอินทร์ก็มากับเรื่องของมฆมาณพ คือมฆมาณพนั้น ได้มาเป็นพระอินทร์

กรุงเทพฯ มีชื่อว่าเป็นเมืองพระอินทร์ตั้งที่ว่า จึงมีเรื่องราว เกี่ยวกับพระอินทร์มาก ดังที่ในหลวงรัชกาลที่ ๑ ทรงมีพระราช บัญชาถามคณะสงฆ์ มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน เกี่ยวกับ เรื่องพระอินทร์หลายครั้ง รวมทั้งทรงถามเกี่ยวกับมฆมาณพ

มฆมาณพเป็นนักทำบุญ เขาเป็นผู้ริเริ่มทำงานบุญอย่าง จริงจัง แล้วคนหนุ่มในถิ่นมาขอเข้าร่วมมากขึ้นๆ จนเป็นบุญกร คือนักทำบุญคณะใหญ่ มีจำนวนรวมทั้งตัวเขา ๓๓ คน เป็นที่มา ของชื่อสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (ไตรตรึงษ์ ก็เรียก)

เหล่าบุญกรมีมฆมาณพเป็นหัวหน้านี้ ทำบุญอะไร ขอ โอกาสเล่าเรื่องนิดหน่อย คือ มฆมาณพนี่ก็เป็นชาวบ้านธรรมดา นี่แหละ เขาอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ชื่อว่า มจลคาม

มฆมาณพอยู่ในหมู่บ้าน ก็ประกอบการอาชีพอยู่ด้วยกัน กับเพื่อนร่วมหมู่บ้านนั่นแหละ ที่นี้ เมื่อทำงานอยู่ร่วมกันไป เขา มองเห็นลานหมู่บ้าน และที่ทางตรงนั้นตรงนี้ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็น สาธารณะ ที่ไหนขรุขระเกะกะมีขยะรกรุงรังไม่สะอาด ก็เก็บ กวาดตากถางทำให้สะอาดให้ราบเรียบ ให้เป็นที่สะอาด กปลอดภัย และงามตาน่าชื่นชม เรียกว่าเป็นรมณีย์

ดังที่ว่า เมื่อแรกนั้น หน่อมชะนีทำงานบุญคนเดียว โดยมีได้
มีใครมาชวนมาบอก เขามองเห็นว่าถนนหนทางเข้าออกหมู่บ้าน
นั้น คนในถิ่นต้องใช้ต้องอาศัยมาก ก็เอามัดเอาขวานเอาจอบไป
ตัดแต่งถากถาง กำจัดกิ่งไม้ใบไม้ที่เกะกะกีดขวาง ทำให้เรียบร้อย
ราบริ่นสะอาด ให้ชาวบ้านเดินทางกันได้สะดวกปลอดภัย

ทีนี้ นายมชะนีทำการบุญอย่างนี้ไปๆ หน่อมเพื่อนใน
หมู่บ้านมาเห็น ก็แปลกใจและสนใจว่า คนนี้ทำอะไร วันหนึ่งจึง
เข้ามาถามว่า คุณทำอะไรนี่ เขาบอกว่า ทำบุญ อย่างที่ทำถนนนี้ ก็
บอกว่าทำทางสวรรค์ คนที่มาถามนั้น ก็รู้สึกชื่นชมเริ่มเห็นด้วย แล้วก็
คิดว่าเราควรจะช่วยเหลือ มาร่วมกันทำหมู่บ้านของเราให้เป็นถิ่นดี
ที่เจริญตาเจริญใจ น่าชื่นชม น่าอยู่อาศัย เรียกว่าเป็นรมณีย์

แล้วเพื่อนร่วมหมู่บ้านนั้น ก็พากันมาเข้าหมู่บ้านเพิ่มขึ้นๆ ช่วยกัน
ทำงานบุญทั้งหลาย ต่อจากจัดที่ทางทำถนนหนทางให้สะอาด
เรียบร้อยสะดวกปลอดภัยแล้ว ดูว่า ที่เก็บน้ำแหล่งน้ำยังมีไม่พอ ก็
ชวนกันขุดบ่อน้ำสระน้ำขึ้นมา สระพานไม่มี ก็สร้างสระพาน แล้วก็
สร้างศาลาที่พักคนเดินทางคนเจ็บไข้คนยากไร้ ปลูกต้นไม้ จัดสวน
ดอกไม้ ทำหมู่บ้านให้เป็นถิ่นรมณีย์ ทั้งหมดนี้คือทำบุญทั้งนั้น

เราไม่รู้รายละเอียดว่าในต้นยุครัตนโกสินทร์นั้น คตินิยม
การทำบุญแบบมชมาณพได้เป็นไปในหมู่ประชาราษฎรหรือไม่
แค่ไหนเพียงใด แต่ในทำยศตวรรษที่ ๒๕ ที่ล่วงแล้ว ยังพอทันเห็นว่า
คตินิยมแห่งความมีน้ำใจ และการรวมกำลังช่วยกันร่วมกันทำกิจ
กรรมกิจการของส่วนรวม ยังเป็นไปในหมู่บ้านต่างๆ ไป อย่าง
ที่พอจะเห็นเค้าในคำว่าลงขัน ลงแขก ที่บัดนี้ชักจะใช้กันเพี้ยนๆ ไป

อย่างที่ว่าแล้ว เวลานี้คนไทยส่วนมากรู้จักการทำบุญ
แคบๆ เหลือแค่เอาข้าวของไปถวายพระ เข้าใจธรรมะแค่ใน
ความหมายที่เพี้ยนๆ

ถ้าคนไทยเราขัดเกลาชักฟอกตัวเองเสียบ้าง แล้วทำบุญ
อย่างพววมฆมาณพที่ว่าไปนั้น ประชาชนร่วมมือกันรักษา
บ้านเมือง ตั้งแต่ถนนหนทางและสาธารณสถานทั้งหลาย ให้
เรียบร้อยสะอาดน่าดู ตั้งแต่ไม่มีขยะเป็นต้นไป ถิ่นไทยก็จะ
ร่มรื่น แล้วคนไทยก็จะได้มีความภูมิใจในแดนดินถิ่นอาศัยของ
ตน จึงควรจะถือการทำบุญของมฆมาณพนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ
ควรนิยมกันอย่างถึงใจจริงๆ

ทำไมจึงเรียกพววมฆมาณพที่กวาดถนน ปลูกต้นไม้ ทำ
สระน้ำ ว่าเป็นนักทำบุญ (บุญกร)? ตอบได้ว่า เรียกตามคาถาที่พระ
พุทธเจ้าได้ตรัสไว้ (ส.ส.๑๕/๑๔๖/๔๖) ขอให้มาดูกันตั้งแต่คำบาลี

คารามโรปา วนโรปา	เย ชนา เสดุการกา
ปปญจ อุกพานญจ	เย ททนต์ อุกปัสสย
เตถั ทิวา จ รัตโต จ	สทา บุญญ ปวทตติ
ชมมฏจา สีสมปนนา	เต ชนา สคคคามิโน ๗

ชนเหล่าใด ปลูกสวน ปลูกป่า สร้างสะพาน (รวมทั้งจัดเรือ
ข้ามฟาก) จัดบริการน้ำดื่ม ขุดบึงบ่อสระน้ำ ให้ที่พักอาศัย

บุญของชนเหล่านั้น เจริญออกงาม ทั้งคืนทั้งวัน ตลอด
ทุกเวลา ชนเหล่านั้น ผู้ตั้งอยู่ในธรรม ถึงพร้อมด้วยศีล เป็น
ผู้เดินทางสวรรค์

ทั้งหมดนี้เป็นการทำบุญบำเพ็ญประโยชน์เพื่อคนทั่วไป เป็นสาธารณะ บุญก็จึงเจริญเพิ่มพูนตลอดเวลาทั้งคืนทั้งวัน เพราะคนทั้งหลายต้องกิน ต้องอยู่ ต้องใช้น้ำเป็นต้น ทุกเวลา คาถานี้แทบไม่มีใครรู้จัก เรียกได้ว่าเป็นคาถาสรางบุญ ขอให้โยม จำกันให้แม่น จะเอาเป็นพรก็ได้ ให้บุญเจริญเพิ่มพูนทั้งคืนทั้งวัน เป็นคาถาสาคัญพื้นฐาน โยมจะไปทำบุญอื่น จะไปทำกับพระก็ ไม่ได้ห้าม แต่ทำตามคาถานี้ให้ได้ก่อน แล้วชีวิตและทุกอย่างจะดี

รู้จักความอยากให้ชัด ทั้งอย่างร้าย และอย่างดี

ได้บอกแล้วว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราปรารถนาความเกษม คืออยากทำให้ความเกษมนั้นเกิดมีเป็นจริงขึ้นมา เป็นความอยากทำให้สภาพที่ตึงามเกิดขึ้น ซึ่งเรียกว่า **ฉันทะ** และการที่มชมาณพทำบุญ ด้วยความอยากทำให้ถนนหนทางเรียบ สะอาดให้คนเดินทางสะดวกปลอดภัย ความอยากของเขาก็เป็น **ฉันทะ** ที่นี้ก็มาทำความรู้จักกับความอยากให้ชัดเจนสักหน่อย เพราะคนมากมาย พอได้ยินคำว่าอยาก ก็บอกว่าเป็นตัณหา

ขอรวบรัด ไม่ให้ต้องพูดกันยืดยาวนัก ว่าไปตามหลักที่ท่าน แสดงไว้เลย ท่านว่าไว้มากหลายแห่ง (เช่น ม.ช.๑/๔๕) ว่า ความอยากคือความปรารถนา มี ๒ อย่าง ได้แก่

๑. ตัณหาปัตถนา ความอยากที่เป็นตัณหา
๒. ฉันทปัตถนา ความอยากที่เป็นฉันทะ

น่ากลัวว่า เดียวนี้คนไทยรู้จักความอยากอย่างเดียว คือ ตัณหา มันต่างกันอย่างไร อยากแบบตัณหา คืออยากได้อยากเอามาเป็นของตัวเอง เอามาให้ตัวเอง เอามาบำเรอตัวเอง (มมังการ)

แล้วอยากแบบฉันทะ คืออย่างไร? บอกแล้วว่า ฉันทะคือ ชื่นชมอยากให้เกิดให้มีความดีงาม ให้มีสภาพที่สะอาดเรียบร้อย หมดจด สดใส เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ แล้วก็อยากทำให้ภาวะที่ดีงาม สมบูรณ์อย่างนั้นๆ เกิดขึ้น (กัตตักัมยตา) เห็นต้นไม้มากก็ชื่นชมพอใจที่ มันมีกิ่งใบเขียวขจี มีดอกสวยงาม มีผลดกบริบูรณ์ และอยากทำให้มันดีงามสมบูรณ์อย่างนั้น นายมณะอยากทำให้หมู่บ้านของเขาเป็นถิ่นรมณีย์ ให้ชาวบ้านอยู่กันสุขสบาย คุณหมอเห็นผู้ป่วย ก็อยากทำให้เขาหายโรคแข็งแรงมีสุขภาพดี อย่างนี้คือมีฉันทะ

ตัวอย่างง่ายๆ นาย ก มิได้มีความอยากเห็นต้นไม้อเจิญ ออกงาม แต่เขาอยากได้เงินค่าจ้าง การทำงานปลูกต้นไม้จึงเป็น เงื่อนไขให้เขาจำเป็นจำใจต้องปลูกต้นไม้ เพื่อให้ได้เงินค่าจ้าง – นี่คือ นาย ก อยากแบบ **ตัณหา**

นาย ส อยากเห็นอยากให้มีต้นไม้อเจิญเติบโตงอกงาม สมบูรณ์ จึงเต็มใจตั้งใจทำงานปลูกต้นไม้ แล้วได้รับเงินค่าจ้าง เป็นเครื่องอุ้มใจหรือเป็นประกันว่าเมื่อทำงานไป เขาก็จะมีทุน เลี้ยงชีพอยู่ได้ – นี่คือ นาย ส อยากแบบ **ฉันทะ**

เมื่อมีฉันทะ ก็จะเกิดมีแรงขึ้นมาในใจ ความเพียรก็จะมา แล้วก็ทำโดยใจต้องการทำเอง ไม่ต้องมีใครมาบีบบังคับ ใจมันอยากทำเอง เมื่อทำ ก็มีเรี่ยวแรงกำลังขึ้นมา แถมมีความสุข ไม่รู้จักเหนื่อย คนที่ทำงานด้วยฉันทะ ก็คือทำเพราะอยากทำให้ มันดี แรงใจมาแล้ว ก็มีความพยายามทำเดินหน้าไปเลย ไม่ต้อง มีใครมาสั่งมาบังคับ นี่คือฉันทะ อยากทำให้สิ่งนั้นมันดีของมัน

เป็นอันว่า ตัณหาเป็นความอยากแบบเห็นแก่ตัว จะได้ จะเอา มิได้หวังดีหรือปรารถนาดีแก่ใคร แก่อะไรอื่นๆ

ส่วนฉันนะเป็นความปรารถนาดีต่ออะไรๆ ทุกสิ่งทุกอย่าง
อยากทำให้มันดี ให้มันดีที่สุดของมัน ให้มันเต็มเปี่ยมสมบูรณ์
ของมัน จึงเป็นธรรมชาติแรกที่ทำให้เริ่มหรือนำเข้าสู่การทำ
ความถูกต้องดีงามสร้างสรรค์ทุกอย่าง ตั้งแต่การพัฒนาชีวิตของตัวเอง

เพราะฉะนั้น ความพอใจ ยินดี ปรารถนาความเกษม จึง
เป็นฉันนะ คืออยากทำให้มีความมั่นคง ดีงาม สมบูรณ์ ปลอดภัย
ไร้กังวล แล้วพอทำอะไรก้าวไปในการที่จะมีความเกษมนั้น ใจก็
ปราโมทย์ พอปราโมทย์แล้ว ฉันนะก็ยิ่งเข้ม ก็ยิ่งอยากทำอะไรๆ
ให้มันดีงามสมบูรณ์ ก้าวไปในการที่จะมีชีวิตเกษม มีครอบครัวที่
เกษม มีหมู่บ้าน มีถิ่นฐานบ้านเมืองสังคมที่เป็นแดนเกษม

แต่ที่มุ่งหมายแท้จริง เป็นความเกษมที่จริงแท้ ก็คือการ
พัฒนาจิตใจเจริญปัญญาให้เข้าถึงภาวะแห่งความเกษมคือ
นิพพาน เกษมนี่เป็นชื่อหนึ่งของนิพพาน อันพ้นจากภัยกิเลส
ปลอดภัย ไร้กังวลสิ้นเชิง

เป็นอันว่า วันนี้ ได้ให้พรสำคัญแก่โยมทั้งหลาย ได้แก่กึ่ง
คาถาที่ว่า ปาโมชฺชพหุลา โทถ, เขมํ ปตฺถเถถ ภิกฺขโว เธอทั้งหลายจง
เป็นผู้มากด้วยปราโมทย์ พึงปรารถนาความเกษมเถิด

ขอให้ปราโมทย์เป็นพื้นใจ ฝึกใจตัวเองให้มีปราโมทย์อยู่
เรื่อยไป ตั้งแต่ตื่นขึ้นมา มองดูท้องฟ้า มองเห็นต้นไม้ดอกไม้อะไรๆ
ก็มีใจรำเริงเบิกบานปราโมทย์ แล้วไม่ว่าจะทำอะไร ก็ให้ใจมีฉันนะ
อยากทำสิ่งทั้งหลายให้มันดี ทำถิ่น ทำบ้าน ทำบรรยากาศแวดล้อม
ให้ร่มรื่น พอตามองดูเห็นสภาพร่มรื่น ใจก็ปราโมทย์ พอมี
ปราโมทย์ ฉันนะก็เกิดขึ้นมา พาให้ทำอะไรๆ ให้ดีงามไปหมด แล้ว
ปราโมทย์ก็มาอีก ได้แก่สองตัวนี้ ชีวิตที่ดีงาม และอยู่กับความสุข

เมตตา กรุณา... ก็ออกมาจากความอยากนั้นแหละ

ขอย้อนไปพูดถึงเมตตา กรุณา อีกหน่อย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา นั้น รู้กันดีว่าเป็นคุณธรรมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้อื่น แล้วว่ากันตามหลัก ทั้ง ๔ ตัวนี้ ก็เกิดขึ้นมาจากชั้นทะนัณหะละ จากชั้นทะนัณหะตัวเดียวนั้น ออกมาเป็น ๔ ชั้นนี้

- ฉันทะอยากให้ลูกเจริญเติบโตอยู่ดีมีความสุข ก็ออกมาเป็น *เมตตา*
- ฉันทะอยากให้ลูกหายทุกข์หายป่วย ก็ออกมาเป็น *กรุณา*
- ลูกเจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จ ฉันทะยินดีด้วยอยากส่งเสริมให้เขาเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป ก็ออกมาเป็น *มุทิตา*
- เห็นลูกหรือใครๆ ทำผิด ทำเสียหาย ก็วางใจเป็นกลาง เฉยๆ ให้ปัญญาารู้เห็นชัด เตรียมแก้ไข ฉันทะอยากทำให้เขากลับเข้ามา อยู่ในธรรมในความถูกต้อง ก็ออกมาเป็น *อุเบกขา*

อย่านึกว่า อุเบกขา คือเฉยเมยไม่รู้เรื่องรู้ราว ที่จริง อุเบกขามาจากฉันทะ คือเขาทำไม่ถูก ใจเราอยากให้เขาเลิกความชั่วเข้ามาอยู่ในความถูกต้อง จึงถือว่าอุเบกขานี้เป็นธรรมของตุลาการ ผู้มีใจอุเบกขา ก็มีใจเป็นตุลา ใจอยู่ในตุล ก็คือ ไม่เอียงซ้าย ไม่เอียงขวา ไม่ขึ้นไม่ลง เป็นกลาง เทียงธรรม เป็นข้อคุมท้ายเลย

พูดมายี่ดียวแล้ว วันนี้ อาตมายกเอาคาถาของพระพุทธเจ้ามาเป็นคำอวยพรแก่ทุกท่าน ถิ่นว่าโยมมีน้ำใจดีด้วยเมตตานัดหมายกันมา พระสงฆ์ก็มีน้ำใจเมตตาตอบแทนด้วยการอวยชัยให้พร ขอให้ทุกท่านปราโมทย์ มีใจว่าเริงเบิกบานสดใส โดยมีฉันทะอันเป็นที่มาของความดีงามทั้งหลาย เป็นพรจากการปฏิบัติตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เธอทั้งหลาย จงเป็นผู้มากด้วยปราโมทย์ พึงปรารถนาความเกษมเกิด

ขอให้ทุกท่านเจริญอกงามตามพระคาถาของ
พระพุทธเจ้าที่ได้กล่าวมานี้ โดยมีจิตใจที่ปราโมทย์ ร่าเริงเบิก
บานสดใส สดชื่น ปลอดโปร่งโล่งใจ แล้วตามมาด้วยปีติอิ่มใจ
ปลื้มใจ แล้วก็ปีติสัทธิตี ผ่อนคลาย ได้พักกายพักใจ ตามมาด้วย
ความสุข จนถึงสมาธิ ที่เป็นฐานของการปฏิบัติธรรมเจริญ
ปัญญาที่จะพัฒนาสูงขึ้นไปถึงจุดหมายแห่งความเกษมแท้จริง

ขอให้ปราโมทย์นำทุกท่านไปสู่ความสุข ทั้งตนเอง ทั้งผู้
ใกล้ชิดในครอบครัว ขยายออกไปสู่วงญาติมิตร จากชาวด่าน
ข้าง ขยายออกไปทั่วสังคมประเทศชาติ ตลอดจนมวลชาวโลกเป็น
สากล ขอให้เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย อายุ วรรณะ สุขะ พละ
ตลอดกาลทุกเมื่อ เทอญ

อ้อ.. ก็ขอฝากด้วย ถ้าโยมจะช่วยกันเผยแพร่ธรรม ก็ช่วย
แนะนำชาวเมืองชาวบ้าน ให้หันกลับไปถึงรัชกาลที่ ๑ เริ่มกรุง
รัตนโกสินทร์ สร้างเมืองพระอินทร์กันใหม่ ตามเรื่องมขมาณพ
นั้น ช่วยกันเผยแพร่พระคาถา “อารามโรปา วนโรปา...” ปลุกสรวง
ปลุกป่า ขุดสระน้ำ บ่อน้ำ... ชวนชาวบ้านมาช่วยกันทำอำเภอนี้ให้
รมณีย์ เป็นที่รื่นรมย์ขยายออกไปทั่วแหลมทองของแผ่นดินไทย